

มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาในชั้น
พนักงานสอบสวนในความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกาย
ตามประมวลกฎหมายอาญา

LEGAL MEASURE ON MEDIATION OF CRIMINAL DISPUTE DURING
STAGE OF INQUIRY OFFICIAL'S ACTIONS TOWARDS OFFENSES
COMMITTED BY NEGLIGENCE AGAINST LIFE AND BODY
UNDER PENAL CODE

ดร.สุริยชัย พลวัน
ปวันรัตน์ เอื้อสถาพรกิจ

การอยู่รวมตัวกันเป็นจำนวนมาก ๆ ย่อมก่อให้เกิดปัญหากระทบกระทั่งทะเลาะวิวาทกัน
อยู่เสมอ โดยเฉพาะสังคมปัจจุบันนี้ที่มีการแข่งขันกันสูงในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ตนเองหรือกลุ่มของ
ตนได้รับในสิ่งที่ต้องการ บุคคลเหล่านั้นอาจจะไม่สนใจในความรู้สึกนึกคิดของคนอื่น ๆ ในสังคม
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการที่มุ่งดำเนินการกับตัวผู้กระทำความผิด
โดยให้ความสำคัญกับการกระทำความผิดและบทลงโทษโดยประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติโทษ
ในมาตรา 18 มีโทษ 5 สถาน คือ¹ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ และโทษริบ
ทรัพย์สิน ซึ่งโทษจำคุก เป็นโทษที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นมักจะดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดในคดีทุก
ประเภท ไม่ว่าจะมียุติธรรมสูงหรือต่ำ คดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อย คดีที่เกิดจากการกระทำความผิด
โดยประมาท อันเป็นผลให้ปริมาณคดีเข้าสู่ระบบเป็นจำนวนมาก ย่อมส่งผลให้เกิดการสิ้นเปลือง
งบประมาณของรัฐที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาคดี และในระบบราชทัณฑ์ นอกจากนั้น ยังทำให้
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยประสบปัญหาในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพราะ
โดยหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาแล้ว โทษจำคุกมิได้เหมาะสมกับความผิดทุกประเภท แต่
เหมาะสมสำหรับการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรง และเป็นภัยต่อสังคมเท่านั้น ส่งผลให้การที่
รัฐนำตัวผู้กระทำความผิดเพียงเล็กน้อยซึ่งมีอัตราโทษจำคุกเพียงระยะสั้น หรือผู้ที่กระทำความผิดที่
ไม่ได้เป็นผู้ที่มีเจตนาและจิตใจชั่วร้าย ในการกระทำมาอยู่รวมกันกับผู้กระทำความผิดอาญาร้ายแรง
ที่มีจิตใจชั่วร้าย จึงย่อมก่อให้เกิดการถ่ายทอดลอกเลียนแบบพฤติกรรมอาชญากร ส่งผลให้ผู้กระทำ

¹ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2560). *กฎหมายอาญาทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 217-221.

ความผิดถูกคิดว่าเป็นผู้ต้องขังมาแล้ว ทำให้มีมลทินติดตัว อันเป็นอุปสรรคต่อการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานของสังคม²

สำหรับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นจากความประมาท โดยเฉพาะความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะเป็นกรณีมาตรา 291 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย) มาตรา 300 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส) และมาตรา 390 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ) เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของความผิด จะเห็นว่าการกระทำความผิดดังกล่าวผู้กระทำความผิดมิได้มีเจตนา แต่บทกำหนดโทษในปัจจุบัน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก ซึ่งมาตรา 390 มีโทษเบาที่สุดในประเภทนี้ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ การนำโทษจำคุกใช้กับการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวจึงควรที่จะใช้มาตรการอื่นเพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มุ่งแก้ปัญหาการกระทำความผิดมากกว่าการแก้แค้นทดแทน

การนำแนวคิดความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาปรับใช้ในชั้นพนักงานสอบสวนจึงเป็นเรื่องสำคัญและเป็นแนวคิดใหม่ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวปฏิบัติเดิม กล่าวคือ ในชั้นพนักงานสอบสวนมักจะมีการดำเนินกระบวนการอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “การไต่ถามข้อพิพาท”³ ซึ่งเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถเจรจาตกลงระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของพนักงานสอบสวน เมื่อมีข้อพิพาทเข้าสู่ชั้นพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนจะพิจารณาลักษณะข้อพิพาทหากมีลักษณะรุนแรงและเห็นควรที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมาย ก็จะนำข้อพิพาทนั้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติ แต่หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่รุนแรงหรือการนำข้อพิพาทนั้นเข้าสู่ระบบกระบวนการยุติธรรมตามปกติจะเกิดผลเสียมากกว่าพนักงานสอบสวนจะดำเนินการไต่ถามข้อพิพาท โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ระบบกระบวนการยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมชั้นพนักงานสอบสวน ซึ่งดำเนินการโดยเจ้าพนักงานตำรวจ ถือว่ามีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดเพราะเมื่อเกิดข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งขึ้น ไม่ว่าจะทางแพ่งหรือทางอาญา ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายก็มักจะเดินทางไปพบตำรวจเพื่อ “แจ้งความ” โดยมีความเชื่อว่า “ตำรวจ” ซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ในการรักษาความสงบ

² ฉวีวสา ฉัตรไพฑูรย์. (2550). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: จากทฤษฎีสู่ทางปฏิบัติในนานาชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานอัยการสูงสุด. หน้า 10.

³ ศูนย์วิทยการระงับข้อพิพาททางเลือก สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. (2556). *เทคนิค จิตวิทยา และการสื่อสารสำหรับการไต่ถามข้อพิพาท* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์ หน้า 1-2.

เรียบร้อยบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนจะสามารถช่วยระงับข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้ง และช่วยแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นได้ ผู้ที่มีหน้าที่รับแจ้งความในกระบวนการยุติธรรมชั้นตำรวจ ได้แก่ “พนักงานสอบสวน” ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ปัญหาในการดำเนินคดีอาญาของความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390 จะพบว่ากระบวนการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาของพนักงานสอบสวน ส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การมุ่งยุติคดีหรือเบี่ยงคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมเป็นสำคัญ อันเป็นแนวคิดที่มาจากการไต่ถามข้อพิพาทในทางแพ่ง จนบางครั้งไม่ได้ให้ความสำคัญหรือคำนึงถึงด้านของผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด หรือชุมชนที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากข้อพิพาททางอาญานั้น ๆ รวมถึงปัญหาการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างคู่ความและชุมชน ซึ่งสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นมาจากจำนวนคดี หรือภาระงานที่เข้ามาของพนักงานสอบสวนที่มีปริมาณค่อนข้างมาก และขาดหลักการและแนวคิดในมาตรการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่เหมาะสม ไม่มีรูปแบบมาตรการที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดได้สำนึกในการกระทำของตน

ส่วนปัญหาเรื่องข้อจำกัดทางกฎหมายของความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390

ปัจจุบันกระบวนการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาของพนักงานสอบสวนถือได้ว่าเป็นมาตรการรูปแบบหนึ่งของการยุติคดีหรือระงับข้อพิพาททางอาญาที่ได้ยึดถือและปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย แม้พนักงานสอบสวนจะมีการดำเนินการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาในกรณีต่าง ๆ มากมาย แต่ส่วนใหญ่การดำเนินการดังกล่าวก็ถือเป็นเพียงแนวปฏิบัติที่ยึดถือกันมาเท่านั้น จากการที่ไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายมารองรับกระบวนการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาของพนักงานนั้น ก็อาจส่งผลให้การดำเนินกระบวนการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาของพนักงานสอบสวนในปัจจุบันนั้นขาดรูปแบบและหลักการที่ชัดเจนแน่นอน ปัญหาที่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายรองรับนั้น ย่อมส่งผลกระทบในเรื่องขอบเขตและความชัดเจน ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน อันทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่นกรณีพนักงานสอบสวนอาจใช้กระบวนการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

ดังนั้น ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้คดีที่มีความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390 ทำการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาในพนักงานชั้นสอบสวน ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้คู่กรณีและบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถเจรจาตกลงระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

โดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของพนักงานสอบสวน ซึ่งจะสอดคล้องกับประโยชน์ของการไต่ถาม
 เกี่ยวข้อพิพาท เป็นการเบี่ยงเบนคดีออกจากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ ทำให้
 ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว

ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการกำหนดการไต่ถามเกี่ยวข้อพิพาททางอาญาในชั้น
 พนักงานสอบสวนในความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมาย
 อาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390 ของไทยกับต่างประเทศ

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถแก้ปัญหาในสังคมได้
 อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรเพราะกฎหมายไม่เปิดช่องให้กระบวนการยุติธรรมในบางขั้นตอน
 ดำเนินการได้ โดยเฉพาะการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการระงับข้อพิพาท
 คดีอาญาอันเป็นความผิดที่ยอมความมิได้ (ความผิดต่อแผ่นดินหรือความผิดต่อรัฐ) ซึ่งเป็นลักษณะ
 ความผิดเล็กน้อย ไม่สมควรที่จะต้องดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก
 (Main Stream Criminal Justice) หรือกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ เพราะการกระทำโดย
 ประมาทเป็นการกระทำโดยผู้กระทำความผิดไม่มีเจตนาที่จะกระทำความผิดทางอาญาอย่างแท้จริง
 และไม่ประสงค์จะให้เกิดความเสียหายขึ้น นอกจากนี้ บางคนอาจมีนิสัยขาดความระมัดระวังอยู่เป็น
 อาจฉับ การจะให้รับโทษอาญาถึงจำคุกเพราะขาดความระมัดระวัง จึงไม่สมเหตุผลเท่าใดนัก
 เนื่องจากขาดเจตนาร้าย สมควรที่จะนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบการไต่ถามเกี่ยว
 ในชั้นพนักงานสอบสวนมาใช้ระงับข้อพิพาทในคดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ซึ่งแตกต่าง
 จากกฎหมายต่างประเทศ กล่าวคือ สหรัฐอเมริกา เกาหลีออสเตรเลียและประเทศแคนาดา มีการนำ
 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในมาตรการทางเลือก ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้
 ผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดร่วมกันพัฒนาและแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เกาหลีออสเตรเลีย และ
 ประเทศแคนาดา สรุปได้ว่า สหรัฐอเมริกามีการนำกระบวนการเชิงสมานฉันท์ใช้กับความผิด
 เกือบทุกประเภท ไม่ว่าความผิดร้ายแรง ซึ่งรวมถึงการทำร้ายร่างกายอันตรายสาหัส ความผิด
 ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ส่วนเกาหลีออสเตรเลีย⁴ มีการนำกระบวนการเชิง
 สมานฉันท์ใช้ได้กับคดีเกือบทุกประเภท ตั้งแต่คดีไม่ร้ายแรงจนถึงคดีร้ายแรงที่สามารถรับโทษ

⁴ ศวันต์ บริบูรณ์ชนา. (2551). กฎหมายด้านความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในประเทศออสเตรเลีย. *วารสารกรม
 กฎประพฤติ*, 17(1).

จำคุกได้ถึง 14 ปี ส่วนประเทศแคนาดา⁵ มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในมาตรการทางเลือก สามารถนำมาใช้กับความผิดเล็กน้อย หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการนำกฎหมายสหรัฐอเมริกา โดยมี The Wisconsin Act 2001 เป็นกฎหมายแม่แบบ เพราะ เป็นประเทศที่มีกฎหมายแม่แบบใช้อย่างแพร่หลาย ครอบคลุมและสอดคล้องกับกระบวนการเชิงสมานฉันท์ในการเบี่ยงเบนคดี ไม่ต้องนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดร่วมกันพัฒนาและแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น รวดเร็ว ราคาไม่แพง ถึงแม้ว่าจะเป็น Common law แต่สามารถนำหลักกฎหมายมาบัญญัติใช้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อปรับใช้กับระบบ Civil law ประเทศไทยได้ เพื่อเป็นแนวทางในการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนสำหรับความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามกฎหมายอาญา มาตรา 291, 300 และมาตรา 390 ซึ่งจะเป็นการช่วยลดขั้นตอนในการนำคดีขึ้นสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาล และเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

ดังนั้น ควรใช้มาตรการทางกฎหมายสหรัฐอเมริกาในเรื่องการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นกฎหมายแม่แบบมาใช้เป็นแนวทางในการไกล่เกลี่ยในชั้นพนักงานสอบสวน สำหรับความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390 ซึ่งจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในการเบี่ยงเบนคดี และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ปัญหาขั้นตอนการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญามาใช้ในชั้นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390

การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาของพนักงานสอบสวนยังขาดแนวทางและวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพและเกิดความไม่แน่นอนจากการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวน การกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อรองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน เฉพาะในความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้วิจัยจึงเห็นควรมีการออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อแนวทางและวิธีปฏิบัติขั้นตอนการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

⁵ สิทธิกร ศักดิ์แสง. (2559). ความผิดอาญาที่ควรนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาทชั้นสอบสวน. *สุทธิปริทัศน์*, 30 (93). หน้า 47-60.

ทางอาญามาใช้ในชั้นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และ มาตรา 390

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในชั้นพนักงานสอบสวน เฉพาะในความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถนำไปใช้ได้กับความผิดเกือบทุกประเภทแม้จะเป็นความผิดร้ายแรงและในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นชั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด หรือศาลยุติธรรม โดยอาศัยความสมัครใจของคู่กรณีเป็นหลัก ส่วนในเครือรัฐออสเตรเลีย⁶ นอกจากจะได้นำหลักกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในชั้นพนักงานสอบสวน ยังได้มีการตราพระราชบัญญัติอาชญากรรม (ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์) ค.ศ. 2004 ให้ใช้วิธีการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ ทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นวิธีการเบี่ยงเบนคดีก่อนถึงศาล และยังเปิดโอกาสให้ใช้ได้กับคดีเกือบทุกประเภท ตั้งแต่คดีไม่ร้ายแรงจนถึงคดีร้ายแรงที่สามารถรับโทษจำคุกได้ถึง 14 ปี รวมทั้งคดีทางเพศ ส่วนในประเทศแคนาดาได้มีการกำหนดให้มีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถนำมาใช้กับความผิดเล็กน้อย หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

หลังจากได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มุ่งเน้นการยุติคดีกับระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงสมานฉันท์แล้วเป็นที่ทราบว่าระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงสมานฉันท์เป็นระบบที่เหมาะสมกับข้อพิพาททางอาญา โดยเฉพาะความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย) มาตรา 300 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส) และมาตรา 390 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกาย ขาดแนวทางและวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนทำให้เกิดความไม่แน่นอนจากการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

⁶ New South Wales Government. (1997). *The Young Offenders Act 1997* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

<http://legislation.nsw.gov.au/sessionalview/sessional/act/1997-54.pdf>. [2018, 19 May].

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (8) เพื่อให้สิทธินำคดีดังกล่าวมาฟ้องระงับไปโดยพนักงานสอบสวนไม่ต้องส่งสำนวนการสอบสวนและตัวผู้ต้องหาให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลอีก ดังต่อไปนี้

มาตรา 39 บัญญัติว่า “สิทธินำคดีอาญามาฟ้อง ย่อมระงับไปดังต่อไปนี้...

(8) ความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390 โดยการไต่ถามข้อพิพาทเชิงสมานฉันท์ในชั้นพนักงานสอบสวน”

2. ควรมีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับคดีความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย) มาตรา 300 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส) และมาตรา 390 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ) เพื่อเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมหลัก ซึ่งจะช่วยลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลัก และเป็นการเสริมกระบวนการยุติธรรมหลักให้คดีที่มีความจำเป็นต้องใช้กระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริงดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วและคล่องตัวมากขึ้น ทั้งยังช่วยบรรเทาความเสียหายให้ทุกฝ่ายกลับคืนสู่สภาพดั้งเดิมโดยเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดผู้เสียหาย และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำความสมานฉันท์กลับคืนสู่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายของต่างประเทศ กล่าวคือ สหรัฐอเมริกา เคนนาดา และประเทศแคนาดา

3. ควรมีการออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อกำหนดขั้นตอนการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบการไต่ถามข้อพิพาทมาใช้ในชั้นพนักงานสอบสวน เฉพาะในความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390 ดังมีลักษณะต่อไปนี้

1) แจ้งสิทธิคู่กรณีที่เข้าสู่กระบวนการไต่ถามข้อพิพาท

เมื่อมีการกระทำความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390 ให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิให้คู่กรณีทราบว่ากระบวนการไต่ถามข้อพิพาทจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขเยียวยา เพื่อเป็นการสอดคล้องกับทฤษฎียุติธรรมที่ไม่เห็นด้วยกับการถูกสังคมนิติธรรม โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดจึงมีการนำกระบวนการเชิงสมานฉันท์เพื่อไม่ให้บุคคลที่กระทำความผิดถูกตีตราและได้รับการแก้ไขฟื้นฟู

2) ความยินยอมและความสมัครใจของคู่กรณีที่จะเข้าสู่กระบวนการไต่ถามข้อพิพาท

ก่อนเริ่มทำการสอบสวน คู่กรณีทั้งสองฝ่ายต้องสมัครใจที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยพนักงานสอบสวนจะบันทึกคำร้องขอและคำยินยอมเพื่อดำเนินการตั้งคณะผู้ไกล่เกลี่ย หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอม ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับทฤษฎีการแก้ไขปัญหา การกระทำใด ๆ ต้องทำด้วยความสมัครใจร่วมกัน

3) การแต่งตั้งคณะผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับคำร้องขอโดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินยอม หัวหน้าสถานีตำรวจทำการพิจารณาและดำเนินการแต่งตั้งคณะผู้ไกล่เกลี่ย และแจ้งให้คู่กรณีทราบถึงหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย หากผู้ไกล่เกลี่ยคนใดมีส่วนได้เสียกับคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ก็สามารถตั้งผู้ไกล่เกลี่ยคนใหม่ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สร้างความสัมพันธ์กันหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้กระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหาย สังคม

4) กระบวนการไกล่เกลี่ย

คณะผู้ไกล่เกลี่ยมีหนังสือส่งไปให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายภายใน 5 วัน คู่กรณีจะมาเองหรือส่งตัวแทนมาก็ได้ ณ สถานีตำรวจ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายต้องทำการไกล่เกลี่ยไม่เกิน 15 วันนับแต่วันออกหนังสือ หากคู่กรณีไม่มาตามกำหนดโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้อง ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก

หากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขอเลื่อน โดยมีเหตุสมควร จะมีการขยายเวลาไปไม่เกิน 15 วันนับจากกำหนดนัดแรก หากคู่กรณีฝ่ายใดไม่ยินยอมถือว่าไม่ประสงค์จะไกล่เกลี่ย ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก

การไกล่เกลี่ยต้องเก็บเป็นความลับ หากตกลงกันไม่ได้จะไม่มีผลต่อการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก หากตกลงกันได้ คณะผู้ไกล่เกลี่ยจะช่วยเหลือจำนวนค่าเสียหายที่สมควร โดยทั้งสองฝ่ายยินยอมในจำนวนเงินที่ตกลงกันได้ เพื่อให้สอดคล้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ซึ่งเป็นการเบี่ยงเบนคดี ก่อให้เกิดความรวดเร็วกว่าการดำเนินคดีในศาล

5) การควบคุมความประพฤติ

ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้เยียวยาผู้เสียหายตามที่ทำการตกลงกันได้ถือว่าสิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องไม่ระงับ จนกว่าผู้กระทำความผิดปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ตกลงกันได้ไว้ครบถ้วน สิทธินำคดีอาญามาฟ้องก็จะระงับ

วิธีการกำหนดเงื่อนไขของผู้กระทำความผิดคือ (ก) ต้องรายงานตัวกับบุคคลที่คณะผู้ไกล่เกลี่ยมอบหมาย (ข) จัดให้ผู้กระทำความผิดบริการสังคม (ค) ชดใช้ค่าเสียหายตามความเหมาะสม (ง)

หารายได้มาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย (จ) ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำกันไว้ (ฉ) เงื่อนไขอื่น ๆ เพื่อแก้ไขฟื้นฟู เมื่อผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งตามที่ตกลงกันไว้ ถือว่าการไกล่เกลี่ยในชั้นพนักงานสอบสวนสำเร็จ เพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกระบวนการเชิงสมานฉันท์ ในการชดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ไม่ว่าจะเป็ทางทรัพย์สินหรือทางจิตใจ

6) การรายงานผลการไกล่เกลี่ย

คู่กรณีตกลงกันอย่างใด ผู้ไกล่เกลี่ยจัดการบันทึกข้อตกลงโดยทั้งสองฝ่ายและผู้ไกล่เกลี่ยต้องลงลายมือชื่อ ข้อตกลงจะต้องแดงถึงเจตนาของคู่กรณี หากปฏิบัติครบ ต้องรายงานผลเพื่อทำการเพื่อชะลอการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก เพื่อเป็นการสอดคล้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยยุติข้อพิพาทลง โดยไม่ต้องนำคดีเข้าระบบกระบวนการยุติธรรมปกติ

7) ผลของการไกล่เกลี่ย

7.1) กรณีไกล่เกลี่ยสำเร็จ

การดำเนินกระบวนการเชิงสมานฉันท์ในการไกล่เกลี่ยสำเร็จและปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วน สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องจะระงับเป็นการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติ เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งเป็นการเบี่ยงเบนคดี จะเป็นการลงปริมาณคดีที่ขึ้นศาล ประหยัดงบประมาณ

7.2) กรณีไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ

กรณีใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนไม่สำเร็จ ไม่ว่าจะเกิดจาก คู่กรณีเปลี่ยนใจเนื่องจากไม่ได้เป็นไปด้วยความสมัครใจ คู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก ข้อมูลและหลักฐานไม่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก ซึ่งจะเป็นการสอดคล้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ย หากตกลงกันไม่ได้หรือเกิดจากความไม่ยินยอม คดีย่อมกลับเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก

8) การควบคุมและการตรวจสอบ

การควบคุมและตรวจสอบต้องจัดเป็นบันทึกและรายงานเสนอต่อผู้บังคับบัญชา และเสนอไปยังพนักงานอัยการเพื่อตรวจสอบและควบคุมการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อเป็นการสอดคล้องกับหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งมีหน้าที่ที่กระทำการเป็นกลาง

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวน ควรที่จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทางกฎหมาย เพื่อให้ผู้กระทำความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวล

กฎหมายอาญา มาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390 มาฟ้องระงับโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวน พร้อมทั้งกำหนดแนวทางและวิธีปฏิบัติในชั้นพนักงานสอบสวน เพื่อให้สามารถควบคุมและตรวจสอบการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ซึ่งจะทำให้เกิดความรวดเร็ว สร้างความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประหยัดค่าใช้จ่าย และลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลยุติธรรม

บรรณานุกรม

หนังสือ

ณัฐวสา นัทรไพฑูรย์. (2550). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: จากทฤษฎีสู่ทางปฏิบัติ*

ในนามชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานอัยการสูงสุด.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2560). *กฎหมายอาญาทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ศูนย์วิทยาการระงับข้อพิพาททางเลือก สำนักงานระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. (2556).

เทคนิค จิตวิทยาและการสื่อสารสำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.

วารสาร

ยศวันต์ บริบูรณ์ธนา. (2551). กฎหมายด้านความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในประเทศออสเตรเลีย.

วารสารกรมคุมประพฤติ, 17(1).

สิทธิกร ศักดิ์แสง. (2559). ความผิดอาญาที่ควรนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับ

การระงับข้อพิพาทชั้นสอบสวน. *สุทธิปริทัศน์*, 30 (93).

ฐานข้อมูลออนไลน์

New South Wales Government. (1997). *The Young Offenders Act 1997* (ออนไลน์). เข้าถึงได้

จาก: <http://legislation.nsw.gov.au/sessionalview/sessional/act/1997-54.pdf>.